

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. V. Alia argumenta solvuntur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

inquantum est ens, Quare si quis ita argueret: Peccatum commissionis formaliter sumptum, est aliquid ens reale positivum: Sed Deus est causa cuiuscumque entis positivi: Ergo est causa peccati commissionis formaliter sumpti: concessa Majori, & Minori, neganda esset Consequentia, quia variatur appellatio: nam in minori ly causa appellat supra rationem entitatis & actualitatis; in conclusione vero supra rationem deformitatis & malitiae moralis. Ratio est, quia hic terminus causa appellat supra rationem vel conceptum formalem cui conjungitur, ut patet cum dicimus Petrum esse causam litaturae; nam non est sensus esse causam ligni aut argenti, sed figuram artificiosam, quam hoc nomen statua pro formali importat. Unde cum in Minori hic terminus causa conjungatur entitati, appellat supra rationem formalem entitatis; in conclusione vero, cum jungatur peccato, appellat supra rationem formalem peccati, & supra ipsum conceptum deformitatis.

Hæc solutio & doctrina explicari & illustrari potest exemplo claudicationis, quo utitur Divus Thomas infra quartum 79. art. 2. Si quis enim ita argueret: Anima est causa omnium motuum & actionum vitalium animalis: Sed claudicatio est curvæ est aliquis motus & actio vitalis animalis: Ergo anima est causa claudicationis tibiæ curvæ: argumentum non concluderet, quia variaretur appellatio: nam in Majori ly causa appellat supra rationem vitalitatis & actualitatis, quæ est ab anima ut à principio radicali vitæ; in Consequenti vero supra defectum claudicationis & obliquitatis, qui non in ipsam animam, sed in tibiam curvam reducitur. Idem cum proportionem de peccato dicendum est: nam ut ibidem ait S. Doctor: Peccatum nominat ens & actionem cum quodam defectu: defectus autem ille est ex causa creata, scilicet libro arbitrio, inquantum deficit ab ordine primi agentis, scilicet Dei. Unde defectus iste non reducitur in Deum sicut in causam, sed in liberum arbitrium, sicut defectus claudicationis reducitur in tibiam curvam sicut in causam, non tamen in virtutem motivam, à qua tamen causatur quicquid est motionis in claudicatione: Secundum hoc Deus est causa actus peccati non; & secundum hoc Deus est causa actus peccati, non est tamen causa peccati, quia non est causa hujus, quod actus sit cum defectu.

Instabis: Deformitas ut talis formaliter secundum nos est aliqua entitas realis & positiva: Sed Deus est causa omnis entitatis realis & positivæ: Ergo est causa prædictæ deformitatis, ut talis est formaliter, seu sub conceptu deformitatis, & non solum sub conceptu entitatis, vel actualitatis.

Respondeo distinguendo Majorem: Est entitas realis positiva, implicite & cum distinctione per rationem à conceptu entitatis, concedo Majorem: explicitè & sine distinctione per rationem à conceptu entitatis, nego Majorem. Similiter distinguendo Minorem: Deus est causa omnis positivæ entitatis, sub reduplicata ratione entitatis, concedo Minorem: sub reduplicata ratione omnis formalitatis implicantis entitatem, nego Minorem, & Consequentiam.

Urgebis: Divina causalitas, utpote ad ens terminata non per nostram considerationem, sed prout à parte rei, non potest terminari ad unam formalitatem, & præscindere ab aliis identificatis cum illa; Ergo si deformitas pec-

cati sit realiter, imò & transcendentaliter identificata cum ejus entitate, divina causalitas terminata ad entitatem, non poterit à deformitate præscindere.

Confirmatur: Magis præcisivus est intellectus humanus, quam causalitas divina: At deformitas peccati taliter sibi identificat ejus entitatem, ut non possit humanus intellectus entitatem intelligere, præscindendo à deformitate: Ergo divina causalitas ad entitatem peccati terminari non poterit, præscindendo ab ejus malitia & deformitate.

Respondeo Antecedens esse falsum, quando formalitas cum entitate identificata, sub explicito & formali conceptu non continetur sub objecto divinæ efficientiæ: nam productio ad intra in divinis terminatur in ratione productionis ad Personalitatem Filij, & tamen à natura divina præscindit, quamvis natura divina sit à parte rei cum filiatione identificata, & in illa formaliter inclusa; quia nempe natura, sub conceptu naturæ, non continetur sub sphaera activitatis productivæ ad intra. Quia ergo explicitus conceptus deformitatis est extra sphaeram causalitatis divinæ, sub qua ea tantum continentur, quæ in Deum ut ultimum finem reduci possunt, hinc fit quod efficientia divina terminata ad entitatem peccati, à deformitate entitatem includente præscindat. Ex quo ad confirmationem patet solutio: ideo enim intellectus noster concipiens entitatem peccati, ab ejus deformitate non potest præscindere, quia non solum ejus entitas, sed etiam ipsius deformitas, sub objecto potentia intellectivæ continetur.

§. V.

Alia argumenta solvuntur.

Præter argumentum jam solutum, quod est præcipuum & fundamentale, alia leviora obijci possunt, quæ breviter hic proponemus & diluemus.

Obijcitur ergo primo: Omne ens positivum est bonum, cum bonum & ens convertantur: Sed formale peccati non est bonum, cum sit ipsa malitia & deformitas: Ergo non est ens positivum.

Respondeo distinguendo Majorem: Omne ens positivum est bonum, bonitate transcendentali, concedo: bonitate morali, nego. Similiter distingo Minorem: formale peccati non est bonum, bonitate morali, concedo: bonitate transcendentali, nego. Nam ut docet S. Thomas 3. contra Gentes cap. 9. malum morale non importat aliquid quod sit secundum suam essentiam malum, sed aliquid quod secundum se bonum est, malum autem homini, inquantum privat illum ordine rationis, qui est hominis bonum: sicut calor secundum suam essentiam bonus est, malus tamen aquæ, quam privat frigiditate naturali.

Instabis: Omne ens physicum est bonum bonitate physica: Ergo omne ens morale, quale est peccatum, est bonum bonitate morale, Consequentia patet: tum ex parietate rationis: tum etiam quia bonitas in integritate consistit; sicut autem omne ens physicum est integrum integritate physica, ita & omne ens morale est integrum integritate morali.

Respondeo concessio Antecedente, negando

consequentiam, & parietatem. Ratio discriminis est, quia bonitas physica est passio consecuta ad ens, non autem specialis ratio entis, & sic consequitur omnem entitatem physicam; bonitas autem moralis non est passio entis moralis, sed peculiaris quædam ratio & species moralitatis; unde non supponit entitatem moralem constitutam, sed illam primò constituit, & ab entitate moraliter mala primò distinguit, ac proinde necessarium non est quod sequatur omnem entitatem moralem. Ex quo patet solutio primæ probationis.

Ad secundam dicendum est, omne ens morale esse quidem integrum integritate entis moralis, quantum ad ea quæ illi physice aut metaphysice debentur, non tamen integritate morali constante ex illis quæ ipsi debentur debito morali orto ex lege; & in hac integritate, non verò in alia, bonitatem moralem consistere: ut patet in actu odij Dei, qui licet constet omnibus quæ physice aut metaphysice ipsi debentur, dicitur tamen malus moraliter, quia deficit ei rectitudo charitatis, quæ debito morali orto ex lege ipsi debetur, modo quo supra explicuimus.

69 Objicitur secundò: Mala & peccata, secundum doctrinam SS. Patrum, non à causa efficiente, sed deficiente procedunt: Atqui solus defectus & carentia à causa deficiente provenit, entitas verò positiva in causam efficientem reducit: Ergo peccatum non in positivo, sed in sola carentia & privatione consistit.

Confirmatur: Voluntas non constituitur in ratione causæ malitiæ moralis peccati per formam positivam, sed per puram negationem: At si malitia moralis peccati in aliquo positivo consisteret, voluntas esset causa illius, non ratione negationis, sed ratione formæ positivæ: Ergo malitia moralis peccati non est aliquid positivum, sed mera privatio. Sequela Minoris patet, quia omne positivum in causam positivum reduci debet. Major autem suadetur primò quia voluntas in ratione causæ malitiæ moralis constituitur per carentiam directionis regulæ rationis & legis ut docet D. Thomas infra qu. 75. art. 1. in corp. ubi ait. *Provenit defectus ordinis in actu ex defectu directionis in voluntate.* Et in resp. ad 3. dicit quòd *voluntas sine adhibitione regulæ rationis vel legis divinæ, est causa peccati.* Secundò, quia voluntas secundum omnem conceptum positivum est ens à Deo participatum, illique in essendo, & per consequens in operando subordinatum: Sed per formalitatem Deo in operando subordinatam nequit in ratione causæ defectus & malitiæ constitui; aliàs Deo subordinaretur in causando peccatum sub ratione peccati, & consequenter Deus ut prima causa influeret in peccatum pro formali malitiæ: Ergo voluntas nullo positivo, sed pura negatione aut privatione in ratione causæ malitiæ moralis constituitur.

Ad argumentum respondeo, quòd sicut deficere stat dupliciter, vel solum privativè, per carentiam debitæ perfectionis, vel etiam contrariè, per indebitam & contrariam dispositionem; dicitur enim manus defectuosa, vel quia non habet nisi quatuor digitos, exigens quinque; vel quia habet sex, cum petat non habere nisi quinque: ita etiam causa aliqua potest dici deficiens duplici modo; nempe privativè, quando in effectu non producit debitam perfectionem,

A & contrariè, quando producit illam cum dispositione contraria & indebita. Cum ergo SS. Patres docent mala & peccata, non nisi à causa deficiente procedere, hoc debet intelligi de causa deficiente vel privativè, vel contrariè, juxta distributionem accommodatam: malum enim simpliciter, quod in pura privatione consistit, à causa privativè deficiente procedit: malum verò morale, quod non est mera privatio, sed aliquid positivum, naturæ rationali disconveniens & contrarium, à causa positivè seu contrariè deficiente producit; & per consequens ejus productioni aliqua efficientia, & non pura deficiencia correspondet. Unde

B Ad confirmationem nego Antecedens. Ad cujus primam probationem respondeo, quòd sicut potentia peccandi dicitur voluntati competere quatenus est facta ex nihilo, non ita quòd ipsum nihilum sit ratio formalis, per quam defectibilis & potens peccare constituitur, sed ipsa positiva entitas voluntatis, connotans nihilum tanquam terminum à quo; ita negatio directionis regulæ rationis & legis ad defectum positivum repertum in peccato comparatur, non tanquam ratio formalis continendi prædictum defectum (hæc enim est positiva entitas voluntatis, ut connotans dictam negationem) sed ut conditio, & ut aliquid à voluntate deficiente connotatum.

C Ad secundam probationem Major distingueda est: Voluntas secundum omnem conceptum seu formalitatem positivam, quæ positiva est, & dicens ordinem ad existentiam, est ens à Deo participatum, illique in essendo & operando subordinatum, concedo Majorem: secundum conceptum seu formalitatem positivam, ut connotatam prædictam negationem directionis regulæ rationis & legis, nego Majorem. Et datà Minori, distinguo Consequens: Ergo voluntas nullo positivo, quò positivum est, in ratione causæ malitiæ moralis constituitur, concedo: nullo positivo, ut connotante aliquam privationem, nego.

D Objicies tertio: Peccatum commissionis continetur sub ratione mali simpliciter; unde summum & maximum omnium malorum à SS. Patribus appellatur: sed malum simpliciter est privatio & non ens, ut docet S. Thomas 1. p. qu. 48. art. 1. Ergo peccatum non est aliquid positivum, sed mera privatio bonitatis & rectitudinis.

E Respondeo in peccato commissionis duo reperiri, nempe rationem formalem, per quam constituitur, & privationem rectitudinis, quæ se habet quasi proprietates consequens ad illam: ratione primi non continetur sub ratione mali simpliciter & absolute, sed tantum sub ratione mali respectivè, & secundum quid; non enim est malum simpliciter, sed huic naturæ, scilicet rationali, cui est disconveniens; sicut calor non est absolute in se malus, sed tantum respectu aquæ, quam naturali frigiditate privat: ratione verò secundi, sub malo simpliciter & absolute continetur; quia privatio, cum sit non ens seu carentia entis, nullam rationem boni implicare & involvere potest.

Objicies ultimò: Per illud constituitur formaliter peccatum, quo positum ponitur, & quo ablato aufertur: Sed posità privatione rectitudinis, peccatum ponitur, & eà ablata tollitur: Ergo &c.

Respondeo distinguendo Majorem: Quo posito ponitur, & quo ablato aufertur, per locum intrinsecum, & tanquam per rationem à priori; concedo Majorem. Per locum extrinsecum, & à posteriori tantum, nego Majorem. Similiter distinguo Minorem: Positâ privatione rectitudinis, peccatum ponitur, & eâ ablata aufertur, à priori & per locum intrinsecum, nego: à posteriori & per locum extrinsecum, concedo. Solutio patet ex supra dictis: ex eo enim quod actus peccaminosus dicat tendentiam ad objectum regulis, morum dissonum, per quam formaliter in ratione peccati & mali moralis constituitur, sequitur quod careat rectitudine sibi debita; scilicet tendentia ad objectum regulis morum consonum; & ita privatio hujus posterioris tendentia est quasi proprietas consequens ad illam priorem; & ab illa inseparabilis: unde cum positâ proprietate ab essentia inseparabili, arguitivè & à posteriori, per locum extrinsecum, ponatur ipsa essentia, & eâ ablata tollatur, positâ privatione rectitudinis, ponitur peccatum, & eâ ablata, aufertur; non à priori, & per locum intrinsecum, sed à posteriori, & per locum extrinsecum: eo proportionali modo quo positâ obscuritate assensus, ponitur actus fidei; & eâ ablata, aufertur; non quod per ipsam obscuritatem constituitur, sed quia illud quod constituit actum fidei, formaliter in quantum hujusmodi, connotat obscuritatem, sive habet constitutivè actum fidei; prout obscuritatem connotat.

ARTICVLVS II.

An possit dari omisio culpabilis in individuo, absque omni actu physico voluntatis, qui sit causa vel occasio illius?

S. I.

Quibusdam premissis conclusio negativa statuitur, & auctoritate D. Thomae saluitur.

77 Certum est primò, non posse dari omissionem culpabilem, absque actu aliquo positivo intellectus: quia omisio non potest esse culpabilis, nisi sit voluntaria, nec voluntaria, sine cognitione: cum voluntarium definitur id quod est à principio intrinseco, cum cognitione. Illa tamen cognitio non semper est causa omittendi, sed multoties ab omissione revocatur, & quantum est de se ad operationem omissioni oppositam inclinat; ut quando intellectus voluntati dicitur conveniens esse hic & nunc sacrum audire; actus enim iste, quantum est de se, ad præcepti observantiam inducit, & consequenter omittendi causa non est.

78 Deinde exploratum est apud omnes, ad omissionem culpabilem non requiri actum directè ad illam terminatum; v.g. ut quis culpabiliter missam non audiat eo tempore quo inquit præceptum, non est necessarium, ut per actum expressum velit missam non audire, sed sufficit ut velit aliquid cum auditione sacri impossibile, v.g. studium ludum, aut venationem; tunc enim omisio missæ indirectè & in sua causa censetur voluntaria, quod sufficit ut sit culpabilis & peccaminosa.

79 Tertio omnes fatentur, regulariter loquendo, non dari omissionem culpabilem absque

A actu aliquo voluntatis, directè vel indirectè ad illam terminato; experientia enim docet, quod quando aliquis omittit actum qui est in præcepto, hoc facit vel quia fugit laborem illius actus, & illum vult non agere, aut quia vult aliquid cum eo impossibile.

Denique ut ad punctum difficultatis veniamus, jam fere omnes concedunt, actum positivum voluntatis non esse de essentia & ratione formali & specifica omissionis culpabilis: nam peccatum omissionis in hoc à peccato commissionis distinguitur, quod commissio actum positivum essentialiter includit, & in illo consistit; secus autem omisio, quæ essentialiter consistit in carentia actus præcepti, seu in privatione illius, ut docet S. Thomas 2. 2. quæst. 79. artic. 3. Nihilominus quia plura requiruntur ad existentiam & singularitatem rei, quam ad ejus quidditatem & essentiam (ut patet in homine qui licet ex sua essentia & ratione specifica solum exigat animalitatem & rationalitatem; ut tamen à parte rei existat, quantitatem; figuram ubi, & plura alia accidentia requirit) querimus utrum ad omissionem culpabilem in individuo consideratam, & prout hic & nunc exercetur, necessariò, necessitate non solum morali, sed etiam physica, requiratur aliquis actus voluntatis, directè vel indirectè ad illam terminatus, qui sit causa vel occasio illius; vel an in aliquo casu possit dari omisio culpabilis, absque omni actu? Pro resolutione.

Dico, non posse dari omissionem culpabilem sine actu præcedente, aut concomitante, qui sit causa vel occasio omittendi Ita communiter docent nostri Thomistæ; paucis exceptis, contra Durandum, Suarem; Valentiam; & alios Recentiores.

Probatur primò ex D. Thoma hic qu. 71. art. 5. ubi relatis duabus opinionibus, quæ circa præsentem difficultatem suo tempore circumferantur; aliâ negante posse dari peccatum omissionis sine actu, aliâ id adferente, fert de utraque hoc judicium: *Vtraque opinio secundum aliquid veritatem habet. Si enim intelligatur in peccato omissionis illud solum quod per se pertinet ad rationem peccati, sic quandoque omisio peccatum est cum actu interiori, ut cum aliquis vult non ire ad Ecclesiam: quandoque vero absque omni actu. Si vero in peccato omissionis intelligantur etiam cause vel occasiones omittendi, sic necesse est in peccato omissionis aliquem actum esse, &c.* Quibus verbis S. Doctor eligit & approbat opinionem requirentem actum ad peccatum omissionis, si hæc exigentia intelligatur solum per modum cause vel occasionis omittendi, quamvis rejiciat illam; si intelligatur de exigentia actus qui sit per se, & tanquam de essentia. Econtra vero extremam opinionem, negantem necessitatem prædicti actus, solum approbat quoad actum qui sit per se; & tanquam de essentia; quoad actum vero qui se habeat per modum cause vel occasionis omittendi, eam rejicit & impugnat. Eodem modo distinguit inter prædictas opiniones qu. 2. de malo art. 1. dicens: *Potest esse aliquod peccatum, ad quod non requiritur aliquis actus, qui sit de essentia peccati: & in hoc veritatem non habet secunda opinio. Si autem consideretur id quod requiritur ad peccatum, ut causa peccati, sic oportet quod ad quodlibet peccatum, etiam omis-*